

LAUSUNTO KANSALLINEN METSÄSTRATEGIA 2025 PÄIVITYKSESTÄ

29.11.2018, Itä-Suomen yliopisto, ALL-YOUTH-tutkimushanke

Kansallinen metsästrategia 2025 luonnoksessa tuodaan ansiokkaasti esiin monia nuorten kansalaisten tarpeita ja oikeuksia suhteessa metsiimme.

Strategian päivityksessä tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomioita seuraaviin:

1) ylisukupolvinen mentorointi, 2) metsäpedagogiikka, 3) lähimetsät, ja 4) nuorten kestävän kehityksen hankkeet (KEKE-hankkeet).

Strateginen hanke B: Metsäalan vuorovaikutus ja viestintä

Luonnonvarojen monipuolistuvan hyödyntämisen, virkistys- ja terveystyön kasvun lisäksi seuraavien kymmenen vuoden aikana Suomen metsänomistuksessa tulee tapahtumaan suuri muutos. Uudella metsänomistajasukupolvella on jälleen hieman erilaiset arvot ja tarpeet. Ja sitä seuraavalla omistajasukupolvella taas erilaiset. Millaiset ovat nyt noin 16-30 -vuotiaan, 20-30 vuoden kuluttua metsän omistukseensa saavan nuoren arvot? Tällä voi olla ratkaiseva merkitys Suomen metsäbiotaloudelle.

Varsinkin alle 30-vuotiaat nuoret ovat huolissaan ilmastomuutoksen vaikutuksista tulevaisuuteensa. Nuorten kokemassa ympäristöahdistuksessa on kyse ennen muuta tunteista. Siksi koulujen ja oppilaitosten opettajilla mutta myös metsäammattilaisilla on tärkeä rooli oikean tiedon jakamisessa sosiaalisen median ja fiktion välittämien käsitysten oikaisemiseksi. Strategisten hankkeiden keinoin **tulisi varmistaa, että nuorille kansalaisille on tarjolla luotettavaa ja monipuolista tietoa vaikeasti hahmotettavasta ilmiöstä; ilmastomuutoksesta ja metsien roolista siinä.**

Ilmastomuutosta pyritään hidastamaan kansainvälisillä neuvotteluilla ja erilaisilla rahoitusmuodoilla. Tavoitteena on siirtyminen kohti bio- ja kiertotaloutta. Samaan aikaan maiden tulisi sitoutua YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmaan. YK:n Agenda 2030 korostaa, että kaikki, myös köyhimmät ja haavoittuvimmat, ihmiset pitäisi huomioida kestävän kehityksen tavoitteiden toteutuksessa. Suomessa juuri nuoret ovat olleet aktiivisia Agenda 2030 tavoitteista keskusteltaessa. Agenda 2030 nuoret ovat korostaneet Suomen metsien merkitystä hiilinieluna.

Tulevassa metsästrategiassa tulisi huomioida nuoret, Maija ja Matti Meikäläiset, mutta myös Dimitrit ja Alayat. **Yhä useampi suomalainen tulee omaamaan transnationaalisen identiteetin ja -metsäsuhteen.** He ovat tulevaisuuden päättäjiä ja asiantuntijoita, jotka lopulta päättävät, millaista bio- ja kiertotaloutta kohden kuljemme. Suomessa nuorilla on tietoa ja kyvykkyyttä uudenlaisen talousajattelun toteuttajiksi, jos heille annetaan siihen mahdollisuus. **On huomioitava, että nuorten arvot ja asenteet eivät juurikaan muutu 25 ikävuoden jälkeen. Siksi politiikka- ja strategia prosesseissa on erittäin tärkeää huomioida nuorten arvot ja asenteet sekä kuunnella millaisia tarpeita heillä on. Nämä tarpeet voivat olla Suomelle – sekä taloudellisesti että aineettoman hyvinvoinnin kannalta – erittäin tärkeitä. Ne voivat luoda samalla tilaa uudenlaiselle ajattelulle ja uudenlaiselle teknologialle ja yritystoiminnalle.**

Hyvät käytännöt:

Kestävän kehityksen ja ilmastomuutoksen tematiikka on huomioitu yhä vahvemmin **metsäalan vuorovaikutus- ja viestintähankkeissa**, valtakunnallisissa opetussuunnitelmien perusteissa sekä kunnallisissa opetussuunnitelmissa. Koulutusta koskevien kestävän kehityksen strategioiden mukaan

kaikkien koulujen tulee laatia kestävän kehityksen ohjelma raamittamaan oppimisen suunnittelua ja toimintatapojen muuttamista kestäviksi (Edu.fi 2018). Metsästrategian hankkeissa tulisia huomioida tämä ja metsäalan tulisi olla vuorovaikuttaa niin oppilaitosten, viranomaisten kuin myös järjestöjen kanssa, jotka tukevat koulujen kestävän kehityksen ohjelmien laatimista. Metsäalan tulisi olla tukemassa tätä kasvatustyötä osana perus- ja toisen asteen koulutusta mutta sen lisäksi **tarvitaan muita areenoita ja toimintatapoja, joiden kautta lapset ja nuoret pääsevät vuorovaikutukseen päättäjien kanssa ja itse määrittämään kestävän tulevaisuuden sisältöjä ja päättämään vaihtoehtoisista tavoista toteuttaa kestävä elämäntapaa omassa arjessaan.**

Suomella on jo vuosia ollut kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin osallistuva **nuorten ilmastodelegaatti**. Lisäksi Suomessa toimii **Nuorten Agenda 2030 -ryhmä**, joka toimii kestävän kehityksen toimikunnan yhteydessä. Heidän ottaminen mukaan metsien ja metsäsektorin kehittämiseen olisi nyt tarpeen.

Ehdotus toimenpiteeksi:

Määritellään ja integroidaan **kestävän kehityksen (KEKE) tavoitteiden ja ilmastonmuutoksen tematiikka pysyväksi osaksi metsästrategian hankkeita ja linkitetään nämä hankkeet osaksi kunnallisten ja maakunnallisten nuorisovaltuustojen tehtäväkenttää**. Parlamentit ja valtuustot päättävät itse, yhteistyössä kunnan tai alueen muiden lasten ja nuorten kanssa, vuosittain toteutettavista kestävän kehityksen hankkeista. Myös metsästrategian hankkeilla voitaisiin tukea näitä KEKE-hankkeita ja näin mahdollistaa lapsille ja nuorille riittävät resurssit omaehtoisen KEKE-kokeilukulttuurin luomiseksi ja edistämiseksi.

Strateginen hanke I: Osaaminen ja koulutus

Tulevaisuudessa niin metsäopetuksessa että metsäammattilaisten parissa tulee yhä tarpeellisemmaksi huomioida paremmin kansalaisten muuttuvat arvot, asenteet ja tarpeet. Itä-Suomen yliopistolla, ALL-YOUTH-tutkimushankkeessa tehtävän tutkimuksen tiimoilla on selvitetty nuorten (16-30-vuotiaiden) metsänomistajien käsityksiä metsäsuhteestaan ja metsiensä käytöstä. **Aineistossa korostuu ylisukupolvisen metsätiedon välittämisen ja mentoroinnin tärkeys uudelle metsänomistajalle. Tietoa arvostetaan ja pidetään tärkeänä, sillä useille metsänhoitoon liittyvän tiedon oppiminen muilla foorumeilla näyttäytyy hajanaisena ja haastavana.** Tiedonvälityskanavat ja -tavat kaipaavat nuorten mielestä päivittämistä. Esimerkiksi nuori naismetsänomistaja voi kokea korkeana kynnyksen osallistua koulutuksiin, joihin perinteisesti hakeutuu iäkkäämpiä ja metsätiedollisesti kokeneempia miehiä. Myöskään painettu media, vaikkapa metsäalan lehdet, eivät tunnu löytävän nuoria. Nuoret metsänomistajat kokevat pääsääntöisesti, että heillä on tiedollisia valmiuksia vastavuoroisesti toimia mentorina; metsien monikäyttö ja esimerkiksi jatkuva kasvatusta näyttäytyvät nuorten mukaan heille luontevimpina menetelminä kuin vanhemmalle sukupolvelle.

Nuorten aikuistumista seurataan huolestuneina suhteessa koulutukseen ja työelämään. Osan nuorista pelätään jäävän työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle, syrjäytyneiksi nuoriksi (nk. NEETit). Toisaalta nuorten oletetaan osaavan toimia rationaalisesti ja itsenäisesti jo hyvin nuoresta lähtien. Viimeaikaisena esimerkkinä liiallisesta uskosta nuorten itseohjautuvuuteen on Ammatillisen koulutuksen uudistus eli nk. Amisreformi, jossa ammatilliseen koulutukseen suunnattuja rahoja leikataan 190 miljoonaa euroa, lähiopetusta karsitaan ja itseopiskelua lisätään. Saman aikaisesti niihin nuoriin, jotka ovat jo syrjäytyneet tai vakavassa syrjäytymisvaarassa kohdistetaan yhä enemmän erilaisia aktivointitoimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden kohteena olevat nuoret jäävät helposti

järjestelmän rattaisiin ilman, että aktivointi johtaisi heidän työllistymiseensä (esim. Aaltonen & Berg 2018).

Painopistettä tulisikin siirtää syrjäytyneisiin nuoriin kohdistuneista 'korjaustoimenpiteistä' niihin yleisiin ohjaus- ja tukijärjestelmiin, jotka silloittavat ja tukevat nuorten elämäkulullisia siirtymiä sekä koulutus- ja työelämäpolkuja (esim. Aaltonen & Kivijärvi 2017). Esimerkiksi nuorten oppilaitoksissa saaman tuen ja ohjauksen merkitys korostuu tilanteessa, jossa opintojen yksilöllistäminen ja itsenäisyyden painottaminen lisääntyvät (Niemi & Jahnukainen 2018). Samalla huomiota tulee kiinnittää myös siihen, miten 'haavoittuvia nuoria' kohdataan heille suunnatuissa palveluissa, miten he tulevat palveluissa kuulluiksi (Peltola & Moisio 2017) ja millaisia ehtoja heidän osallistumiselleen asetetaan (esim. Määttä & Aaltonen 2016; Niemi & Mietola 2017).

Myös työelämän muutos edellyttää uusia rakenteita ja ratkaisuja, joilla voidaan tukea ja silloittaa nuorten työelämäsiirtymiä. **Kaikkien nuorten pitäisi olla oikeutettuja mentorointiin, joka ottaa huomioon heidän työelämätarpeensa ja kykynsä. Tuen tulisi huomioida nuorten väliset erot, jotka voivat liittyä esimerkiksi toimintakykyyn, paikallisuuteen tai nuorten kiinnostuksen kohteisiin.** Esimerkiksi aloittavien nuorten yrittäjien innostukseen ja aloitteisiin tulee vastata toimenpiteillä, joiden avulla nuoret pääsevät alkuun omassa yritystoiminnassaan ja saavat ohjausta yrityksensä käynnistämävaiheessa kokeneemilta toimijoilta. Nuorten kyvykkyydet ja yhteistoiminta resurssien monikäytön mahdollistajana loisi mahdollisuuksia siirtymiselle kierto- ja biotalouden aikakauteen (Mustalahti, Pakarinen & Konu, tulossa).

Hyvät käytännöt:

Lähimetsien reunalla asuvien lasten ja nuorten arvoille ja tarpeille tulisi antaa tilaa metsäpolitiikassa ja metsästrategiaa tehtäessä. Tämä on nostettu esiin myös lapsistrategiatyössä. **Lähimetsä koulujen lähellä tulee säilyttää myös tärkeänä oppimisympäristönä ja metsien käytöstä oppimisympäristönä onkin jo hyviä kokemuksia.** Esimerkiksi Openmetsä-portaalissa olevia erityisesti oppimiseen ja opetukseen sekä sen tutkimukseen liittyviä sisältöjä voi toteuttaa juuri lähimetsissä. Tuotetut kokonaisuudet voivat toimia mallina sille, miten metsää ja Openmetsä-portaalia voi hyödyntää oppimisympäristönä (aiheesta käynnissä olevasta tutkimuksesta mm. [Openmetsä.fi](http://www.uef.fi/web/savonlinnantiedepaiva/metsa-oppimisymparistona) ja <http://www.uef.fi/web/savonlinnantiedepaiva/metsa-oppimisymparistona>).

Nuorten palvelukokemuksia koskevassa tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota nuorten tarpeiden ja tuen kohtaamattomuuteen ja palveluiden pirstaloitumiseen usealle 'luukulle' (Aaltonen, Berg & Ikäheimo 2015). **Vanhempien tulotason ja koulutuksen tai perheen asuinpaikan vuoksi nuoret ovat helposti niitä haavoittuvia ja usealle luukulle eksyviä, joilla on vähemmän mahdollisuuksia harrastuksiin, erityiskouluihin ja työelämän valintoihin. Juuri heille metsäalalla olisi tarjottavana niin harrastuksia ja erityismahdollisuuksia kouluttautumisen kuin työelämän suhteen. Näistä on hyviä kokemuksia esimerkiksi luonnontuotealalla, 4H yrittäjäkoulutuksessa kuin myös matkailu- ja virkistystoiminnan piiristä.**

Suomen metsäkeskuksen Metsäala ammatiksi -hankkeessa kehittämästä **nuorten Metsä-TET** jaksosta on saatu hyviä kokemuksia Pohjois-Karjalassa. Viikon TET-jaksolla nuori pääsee tutustumaan jokaisena päivänä erilaiseen metsäalan työhön. Lupaavia tuloksia on saatu myös Suomen punaisen ristin toteuttamassa **Turvapaikanhakijoiden ja oleskeluluvan saaneiden osaamisen tunnistamisen ja työelämävalmiuksien tukeminen** -projektissa. Projektissa maahanmuuttajanuorten työllistymisen apuna ovat osaamismerkkijärjestelmä, mentorointi ja tet-jaksot. Suomen metsäyhdistyksen Metsä puhuu -sivusto puolestaan kertoo kattavasti metsiin liittyvästä koulutuksesta ja ammateista ja linkittää nuoria, sekä oppilaitosten ja työelämän toimijoita toisiinsa.

Ehdotukset toimenpiteiksi:

Eri ikäiset kansalaiset tarvitsevat myös ikäryhmilleen luontevia kanavia osallistua ilmastotalkoisiin ja vaikuttaa yhteiskunnassa. **Yksi kanava on nuoren oma uravalinta ja siksi koulujen sekä oppilaitosten ohjauksessa olisikin tarjottava tietoa uusista kestävästä hyvinvoinnin aloista ja työpaikoista, kuten kierto- ja biotaloudesta.** ALL-YOUTH-hanke työskentelee tämän tapaisten mentorointimenetelmien yhteiskehittämisen parissa.

Sekä koulutusta että sosiaalipalveluita koskevat reformit edellyttävät **nuorille tarjolla olevien tuki- ja ohjauspalveluiden kokonaisarviointia ja tälle perustuvaa palvelurakenteiden päivittämistä.** Tämä koskee sekä yleisiä ohjaus- ja tukipalveluita (esim. oppilaitoksissa tarjottava tuki ja ohjaus) että ns. erityisryhmille kohdennettuja palveluita. Tulee pyrkiä sellaisiin rakenteisiin ja rahoitusmalleihin, jotka tuottavat sekä jatkuvuutta palvelutuotantoon ja palveluiden kehittämiseen (projektimuotoisen rahoitusmallin välttäminen) että tukevat ja silloittavat nuorten koulutus- ja työelämäpolkuja siirtymävaiheiden yli. **Myös metsäalalla olisi tarjottavaa tässä kokonaisarviointia ja tälle perustuvaa palvelurakenteiden päivittämistä ja esimerkiksi ammatillisen koulutuksen uudistus ns. Amisreformi vaikutusten arvioinnissa. Metsäala on yksi niistä aloista, jonka on pitänyt ja pitää sopeutua näihin leikkauksiin ja uudistaa koulutustaan.**

Koulutuspalveluissa tulisi huomioitava nuorten erilaiset lähtökohdat ja elämäntilanteet, jotka vaikuttavat tuen ja ohjauksen tarpeisiin. Sukupolvien välisissä (ammatillisissa) kohtaamisissa olennaista on nuorten arvostava ja kunnioittava kohtaaminen, joka osaltaan vahvistaa heidän osallisuuden tunnettaan ja kokemusta kuulluksi ja hyväksytyksi tulemisesta. Ammattilaisten (opettajat, ohjaajat, nuoriso- ja sosiaalityöntekijät) perus- ja täydennyskoulutukseen tulee sisältää myös sellaisia sisältöjä, jotka käsittelevät eri väestöryhmiin kuuluvien nuorten (esim. maahanmuuttajataustaiset nuoret, sateenkaarinuoret, vammaiset nuoret) koulutus- ja työllistymismahdollisuuksiin vaikuttavia rakenteellisia ja kulttuurisia esteitä, sekä tukevat kaikkien nuorten sensitiivistä kohtaamista palveluissa.

Nuoria koskevien palveluiden uudistuksia valmisteltaessa tulee kiinnittää huomiota sekä **nuorten kuulemiseen valmistelutyössä että reformien yhdenvertaisuutta koskevien vaikutusten arviointiin** (esimerkiksi asuinpaikan, sukupuoli- ja vammaisvaikutusten arviointi).

Lisätietoa:

Irmeli Mustalahti: irmeli.mustalahti@uef.fi Nina Tokola: nina.tokola@uef.fi

Antti Erkkilä: antti.erkkila@uef.fi Anna-Maija Tuunainen: annatuu@uef.fi

<http://www.allyouthstn.fi>

<https://twitter.com/AllYouthKaikki>

<https://www.instagram.com/AllYouthSTN>

<https://www.facebook.com/AllYouthSTN>

ALL-YOUTH-hanke tutkii nuorten mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan, nuorten osallisuuden kokemuksiin ja yhteiskunnalliseen luottamukseen vaikuttavia tekijöitä, sekä sitä, miten luottamusta ja osallistumista voidaan vahvistaa. Hankkeen keskiössä on ajatus, että nuorten luottamus yhteiskuntaan ja heidän halukkuutensa osallistua sen rakentamiseen ovat edellytys kestävästä tulevaisuudesta, kasvun ja hyvinvoinnin takaamiselle. Hanketta rahoittaa Strategisen Tutkimuksen Neuvosto (STN) päätöksellä nr 312689.

